

SIYASİ NİHİLİZM BİR RİSK MİDİR?¹

Is Political Nihilism A Risk?

*Cevdet Yılmaz**

Öz

Küreselleşme sonrası dünya neye benzemektedir? Daha riskli bir dünyada mı yaşamaktayız? Siyasi değerlerin bir anlamı var mıdır? Soruları odağında şekillenen bu çalışma günümüz dünyasının sıradan insanının nihilizm riskiyle nasıl yüzleştiğini sorgulamayı denemektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Nihilizm ve Risk

Abstract

How does our world look like after globalization? Do we live in a more risky world? Are political values still meaningful? This paper focuses on such matters and attempts to question how ordinary people confront the risk of political nihilism in today's world.

Key Words: Politics, Nihilism, Risk

Siyaset, Risk ve Nihilizm

Küreselleşme tartışmalarının sonrasında ortaya çıkan dünyanın neye benzediği ve insanların bu yeni koşullar içerisinde nasıl bir tipolojiye sahip oldukları üzerine pek çok şeyin yazılmadığı bu dünyada, modernizm sonrasında ortaya çıkan yeni insan profillerinin ürettiği anlamların iyi sorgulanmasına ihtiyaç vardır. Bu nedenle özellikle insan öznenin yeni koşullarda algı ve davranışlarının ele alınması başlı başına sosyal bilimlerin en büyük dertlerinden birisidir.

Bu bağlamda Bülent Diken'in Nihilizm (2011) çalışmasını iyi okunması gereken çalışmalardan birisidir. Küreselleşme fantezisinin sonun nasıl olacağı sorusunu cevaplamak için öncelikle 12 (on iki) siyah adam üzerine çok bilindik bir fıkrayı hatırlamakta yarar var. Özellikle hınç kavramı odağında günümüz koşullarını okumanın ironik bir örneğini de oluşturan bu fıkrada on iki siyah

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
Bu yazının oluşmasına aracılık eden Sayın Prof.Dr.Önal SAYIN'a en derin saygılarımı sunarım. Emeğiniz emanetimizdir.

birlikte vakit geçirirken bir cin peydah olur ve her birine bir dilek hakkı vereceğini söyler. “aman dikkatli olun, tek dilek hakkınız var!” diye uyarır. Birincisi beyaz olmak istediğini söyler. Cin onu beyaz yapar. İkincisi de aynı şeyi ister; cin onu da beyaz yapar. On ikinciye kadar böyle sürer. “Pekin senin dileğin nedir diye sorar cin? On ikinci önce diğerlerine, sonra cine bakar ve “Hepsini siyah yap der!” der (Diken, 2011. 43). Diken’e göre bu paradoksal bir mantıktır. Bu mantık ötekine zarar verebilmek için kendisine zarar vermeye razı olmaya benzemektedir. Bu davranış ve algı biçimi günümüz toplumunda arabesk bir mantığın değişik bir ifadesidir. Ya benimsin ya kara toprağın! Yâda ikimizi birlikte gömün!

Adalet ancak ve ancak ötekilerin keyfinin kısıtlanması yönünde bir talep olarak ortaya çıkar. Bu ruh halinin farklı biçimleri Türkiye’de insanların sürdürdüğü yaşamı, hiçbir şeyin güvenilir, hiçbir rehberin bulunmadığı akışkan modernizm’in kucağına itmiştir. Halkın çoğunluğunu otomatik olarak bir uçtan diğerine, bir nihilizmden diğer nihilizme itmektedir. Bu nihilist sürüklenmeyi açıklamak için kuşku ve güvensizlik söylemini açıklayan risk üzerine yazılmış cesur ve sağlam bir literatür bulunmasına rağmen belirli bir kültürel içeriğe ve topluma ilişkin referansları ve zihin açan tartışmaları takip etmek ve bağlanmak oldukça zordur. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı risklerden söz ederken kendi seçici yorumlarımız ve önem değeri yüksek değerlendirmelerimizi ikna edici bir dille ifade etme sorunların yaşanması kaçınılmazdır.

Bu sorundan hareketle küresel geçerliliği olan bir risk toplumu dili yakalama çabası yerine, daha sınırlı bir girişim olarak, yerel-kültürel eğilimler üzerinden bir risk toplumu teorisi geliştirmek cesur ve cazip bir girişim olabilir. Geliştirilecek risk kültürü dili, modern yaşamın gündelik halleri üzerine hem yapısal hem de süresiz ilişkileri kapsamaktadır. Bu tezin odağında aile ve kurumsal değişim ilişkileri temel hareket noktası olarak tespit edilebilir. Hareket noktasını öncelikle bireyselleşme sürecinin dönüştürücü etkileri bağlamında ele almak ufuk açıcı olabilir. Çünkü günümüz toplumlarında riskin dağılım kalıplarının değişmesi, çağdaş toplumun yaşam deneyim dinamiklerini de değiştirmiştir. Özellikle bireyselleşme özünde risk ve sınıf yapısı, kişilerarası ilişkiler ve istihdam ilişkilerinin dönüştürücü etkisi unutulmamalıdır. Bireyselleşme geniş kapsamda kişisel ilişkileri, siyasi katılımı, toplumsal eylem alanlarını radikal bir şekilde değiştirmektedir. Bu nedenle risk toplumunun temel hareket noktası toplumsal müzakere ve eylemlerin içeriğini geri dönülmez bir şekilde değiştirmiştir.

Risk toplumu dili temelde bir kültürel değişim dilidir. Bu dilin merkezi söylemi ise kapitalist sistemin ekonomik ve tekno-bilimsel kurgusunun günlük

uygulamalar aracılığıyla ürettiği tehlikeler ile anlaşılmaktadır. Kapitalist üretim sisteminin bireysel riskleri yaygınlaştıran ve tabii ki sanallaştıran dili sıradan insanı kişisel plan ve kariyeri ile bireyi yüz yüze bırakmaktadır. Kişisel planların değişim ve bireysel tabanda kurulması değişimin, çağcıl tutumla iltifat gören davranışlara sahip olmak ya da olduğunu göstermek üzerine kurulu bir siyaset ve siyasetçi görüntüsü, halkın içinden gelen söylem ve imajlarıyla popülerleşmektedir. Şüphe yok ki böylesi bir siyasi alan, siyasetten beklenen davranış kalıpları ve misyonun bu koşullar altında süresiz ve popüler ilişkiler yumağı ve imajı içerisinde yoğunluğu sürece ne kadar meşrudur? Özellikle medyanın popüler söylemlerle beklentinin gerçekleyicisi bir televizyon izleyicisi profiliyle önemli kılınan öncelikli çıkarları, son dönemin popüler programlama ve seyirciyi formatlama biçimlerini de siyasi katılım açısından belirlemeye başlamıştır. Renkli camın arkasında radikal bir programcı olarak *big brother* ruhunun her zaman var olduğu mesajını ileten bir yaklaşım, şüphesiz otantik izleyicilerin kendi olma şanslarını hem aktarılanlar hem de alıcıların siyasi yorum bilgisini açısından ciddi bir yabancılaşma nesnesi olarak işletmektedir.

İzleyicinin siyaseten duyarsızlaşmış yorum bilgisi açısından sadece ama sadece seyirci olan ve etkin bir özne olarak var olmaması kronik bir siyasi katılım biçimi olarak ortada durmaktadır. Györg Dalos'un (1984) Orwell'in 1984'üne benzer şekilde yazdığı Bindokuzyüzseksenbeşte çöken *Büyük Birader* diktatörlüğünde proleterler bir kaç günlüğüne de olsa iktidarı ele geçirirler. Proleterler bir kaç günlük iktidarlarında ideal toplum telakkisine uygun olarak, televizyon jimnastiği isminde bir programı hem sabah televizyonda göstermeye başlarlar. Bu ve buna benzer eylemlerin egemen planlayıcısı olarak parti, sabah jimnastiğine her parti üyesinin katılmasını zorunlu kılmıştır. Bu sayede zorunlu bir eylem olarak jimnastik, modern çağın en önemli buluşu olarak tanımlanan televizyon aracılığıyla yaygınlaştırılmaktadır. Bu sayede tek merkezden planlanan bir bakışla ideal yurttaş tipi yaratılmış olacaktır. Bu sayede akılcı bir planlama ve teknoloji evliliği siyasi kararların şekillenmesinde etkin bir şekilde kullanılacaktır. Ancak beklentinin tersine sabah jimnastiği için görevlendirilen tanınmamış bir kadın yoldaşın, saldırgan, azarlayıcı, hatta bazen aşağılayıcı bir tonda seslendiği beyaz camın önündekiler gerçekten korkmaya başlamışlardır. Beyaz camda gösterilen hareketler gerçekten güçtür. Bunun sonucunda, sabah jimnastiğinin gerçek amacı olan, mutlu insanı yaratmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle, eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime aracı olarak tasarlanan televizyonun gündelik yaşam üzerinde yanlış bilinçlendirme görevini tam anlamıyla yerine getirdiği düşüncesi siyasetin televizyon aracılığıyla sunulma biçimini de belirlemektedir. Bu sayede siyasetin sunumu ve

katılım açısından yanlış bilinç normalleştirilmiş bir halde sürekli ama sürekli kendisini yeniden üretmektedir.

Sonuç olarak pazar ve piyasanın tercihlerinin ve dayatmalarının bu bilinç içerisinde bir şekilde sürekli tekrarının aslında bindiği dalı kesmeye çalışan insan imgesinden bir farkı kalmakta mıdır? Bu nedenle televizyon ve özellikle son dönemde sosyal medya aracılığıyla siyasetle ilgili ama siyaseten yoksunlaşma hali ilkel insanın yeniden yeni bir içerikle yaratılmasından başka bir şey de değildir. Modern düşüncenin aydınlanmanın mirasını yerken yarattığı yan etkiler ve tehlikelerin modernlik üzerinde yarattığı yeniden düşünme biçimleri şimdi nihilist siyaset için de geçerlidir. Yeniden ama kendi siyasi varlığının anlamı üzerine düşünmeye aday bir siyasi özneye her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Bu başlangıç ve bunun sonuçları şüphesiz farklı olasılıkların mümkün olabileceği iyimserliğini yaygınlaştırmanın ötesinde, büyüsü bozulmuş ve nihilizme saplanmış bir siyasetin hangi zeminde yeniden ve nasıl kurulacağını ipuçlarını belirleyebilir.

Kaynakça

DALOS, G., 1984, *Bindokuzyüzseksenbeş*, Alan Yayıncılık.

DİKEN, B., 2011, *Nihilizm*, Ayrıntı Yayınları.